

Chiến Khu Đồng Bò

"Mật khu Đá Hang", tên gọi đầy vẻ bí hiểm, đã gây bao nỗi kinh hoàng cho bọn địch ở Nha Trang, Khánh Hòa suốt trong nhiều năm và chúng đã liệt kê vào danh sách "Mật khu số I" trong các loại mật khu quan trọng nhất của "Việt cộng" ở vùng này. Sở dĩ được đứng đầu bảng, bởi nó từng từng đối diện với căn cứ quân sự Vùng 2 chiến thuật của địch ở Nha Trang, chỉ cách nhau từ 5 đến 7km đường chim bay mà chúng không sao tiêu diệt nổi.

Ngày nay muốn thăm lại chiến khu Đồng Bò, từ trung tâm TP. Nha Trang, du khách xuôi về phía Nam theo Quốc lộ 1A, tới xã Vĩnh Hiệp thuộc ngoại thành thì rẽ trái theo con đường trải đá sơ sài, thuộc địa phận xã Vĩnh Thái, tiến về phía núi. Đi được một đoạn đã thấy hiện ra cảnh đường rừng: nhà cửa thưa dần, khe suối xuất hiện, đường mỗi lúc một thu hẹp, xe cứ phải rẽ những tán lá hai bên đường mà đi. Đến Trảng É là địa điểm dừng xe. Dãy núi Đồng Bò đã gần kề, từng từng án ngữ phía tay trái. Từ đây, du khách bắt đầu hòa nhập với không khí của những ngày kháng chiến, theo bước chân thoăn thoắt của cô giao liên tìm về căn cứ của cách mạng. Cứ theo lối mòn, rẽ cây vạch lá mà đi, khoảng trên dưới một giờ đồng hồ là đến chân núi hiểm trở, bạn sẽ gặp một dòng chữ lớn biết bằng sơn trắng trên khối đá đồ sộ trước mặt: "Di tích Suối Lùng cách đây 1.000m" và mũi tên chỉ hướng. Không có đường, cũng không còn nhận ra lối mòn nữa, từ đoạn này trở đi, toàn men theo vách đá hiểm trở, khi dựng đứng lúc uốn lượn theo sườn núi, cây cối um tùm, khí đá tỏa mát lạnh, tiếng chim kêu, vượn hú khi gần, khi xa... Gộp Suối Lùng đây rồi. Đó là một hang đá lớn nằm ngang sườn núi, địa thế vừa cao ráo, sạch sẽ vừa kín đáo, hiểm trở. Phần đá núi phía trên nhô ra như một mái nhà lớn vừa chắn mưa gió vừa che đi phần rộng lớn, sâu thẳm của lòng hang. Nơi đây chính là một trong những căn cứ địa của cơ quan đầu não liên huyện thị Vĩnh Xương - Nha Trang trong kháng chiến. Đứng ra đây không chỉ là một, mà là cả hệ thống gộp đá liên hoàn ẩn mình dưới cây rừng đá núi, nhiều gộp đá cửa vào xa nhau nhưng có đường luồn trong lòng núi để đến với nhau. Có những miệng hang rất kín đáo, khuất nẻo, người lạ mới đến hang này không thể biết có hang khác rất gần đó. Trụ sở văn phòng liên huyện thị, cơ quan Ban Tuyên huấn, nơi làm việc của Thường vụ liên huyện thị, cơ quan quân sự, kinh tài, thanh niên, y tế, an ninh cơ yếu Vĩnh Trang... mỗi bộ phận công tác có một gộp đá và khu vực riêng, biệt lập mà vẫn rất gần gũi, gắn bó, có thể liên lạc với nhau trong bất kỳ tình huống nào hoặc họp đồng chiến đấu khi cần thiết. Có lần trực thăng địch đã "treo chuông" trên đầu, nã cối liên tiếp vào cửa hang, cho quân đổ bộ xuống lòng vực, nhưng rồi chúng cũng đành bất lực, thất bại trở về. Căn cứ cách mạng vẫn tiếp tục được giữ vững trong lòng núi ngay cả trong những ngày tháng gian khổ nhất. Chính ở nơi đây, nơi "Mật khu Đá Hang" này, các lực lượng chính trị, vũ trang ta ngày đêm bung ra hoạt động, đánh địch trên khắp các địa bàn Nha Trang, Vĩnh Xương và một phần Diên Khánh. Trong cuộc tổng tiến công và nổi dậy Tết Mậu Thân năm 1968 đánh vào Nha Trang, một bộ phận quan trọng lực lượng vũ trang của ta đã tập kết tại nơi đây, trước khi xuất phát tiến công vào thành phố. Cũng chính vì vậy, sau đòn nặng nề của cuộc tập kích chiến lược này, kẻ địch hoang mang, cay cú đã tập trung lực lượng càn quét suốt 12 ngày đêm hy vọng có thể quét sạch lực lượng ta ở "Mật khu Đá Hang". Trong trận càn lớn do chính tên Thiếu tướng Đoàn Văn Quảng, Tư lệnh lực lượng đặc biệt Khánh Hòa chỉ huy, chúng đã dùng chiến thuật "trực thăng vận" đổ lực lượng biệt kích nguy phối hợp với quân Đại Hàn của Sư đoàn Bạch Mã nổi tiếng thiện chiến và ác ôn, giờ những ngón đòn ác hiểm nhất vẫn không sao tiêu diệt được căn cứ địa thần thánh của cách mạng ngay trước mũi chúng.

Bia di tích căn cứ địa cách mạng Đồng Bò xã Phước Đồng, TP. Nha Trang.

Thăm lại chiến khu Đồng Bò hôm nay, ta vẫn xúc động gặp lại những di vật và hình ảnh hình như còn nguyên vẹn của những ngày kháng chiến gian khổ, anh hùng ấy: những cây gỗ lớn dùng làm cột chống hay bắc làm lối đi, có những dấu mòn vết, sạp tre, gỗ làm giường nằm trong lòng hang hay ken dày thành sàn lớn trước cửa hang chính dùng làm nơi hội họp, biểu diễn văn nghệ, những phiến đá dùng làm ghế ngồi, bàn viết, cối giã gạo, đường ống tre dẫn nước từ suối vào hang, những vết khói trên vách đá, "nhà

nuôi quân" như còn tỏa mùi thơm và hơi ẩm... Và đây đó, trên vách đá, khe sâu trong những gộp đá lặng thầm kia vẫn còn cất giữ nhiều hiện vật vô giá khác: những cuốn sổ ghi chép, nhật ký, một bài văn, bài thơ, một bức thư gửi người thân, một tấm khăn thô dờ, một kỷ vật của tình yêu được gói kín nhiều lần trong những túi nhựa... mà chủ nhân của nó đã đi xa chưa có điều kiện trở về tìm lại, hoặc đã vĩnh viễn nằm lại ở một nơi nào đó.. Thanh niên Nha Trang trong chiến dịch "Hành quân theo bước chân những người anh hùng" cũng đã tổ chức thành những đoàn lên thăm lại gộp Suối Lùng và chiến khu Đồng Bò.

Thật hiếm có một căn cứ cách mạng và kháng chiến nào tưởng như giữa rừng sâu, núi thẳm nhưng đến nay còn giữ được hầu như nguyên vẹn, lại gần kề ngay bên thành phố và có thể tới viếng thăm dễ dàng đến thế.